

א. מסקנת הסוגיא, שכשאמרו חכמים 'עד' – לעולם הולכים לחומרא, פעמים 'עד' בכלל ופעמים אין 'עד' בכלל. (ודוקא במשנה או בברייתא, אבל אלו שאמרו בגמרא – אינם בכלל זה. עפ"י תוס' מו. וכן יש מקומות שיש בהם חומרה לכל צד, ושם אין כלל אחיד בדבר. עתוס' ד"ה כל.)
(ולאו דוקא לענין 'עד', אלא גם לענין השאלה אם למדוד בשוחק או בעצב – הולכים בכל שיעורי חכמים להחמיר, חוץ מכגריס של כתמים.) (והוא הדין לשאר שיעורים בדינים שמדרבנן. רשב"א)

ב. חבל היוצא מן המטה, לאחר שנסתרגה כולה – עד חמשה טפחים, ולא עד בכלל – טהור, שאינו ראוי לכלום. חמשה טפחים ולמעלה מחמשה עד עשרה, ועד בכלל – טמא, לפי שראוי לקשירת הפסחים, זכר לפסח. ובו משלשלים את המטה. ביותר מעשרה – טהור, הואיל ועומד ליקצץ, (והלא חבל כשלעצמו אינו בר קבלת טומאה).

ג. שברי כלי חרס הדקים, שיש להם מעמד ללא סמיכה מדבר אחר – אם הם באים מכלי שהכיל עד לוג, ולוג בכלל – שיעורם לקבלת טומאה כשהם מכילים שמן כדי סיכת קטן. פחות מכן – טהורים. באים מכלי היותר מלוג עד סאה, ועד בכלל – שיעורם בכדי רביעית. מסאה ועד סאתים, ועד בכלל – בחצי לוג. מסאתיים ויותר – בלוג.

(א. בכל השיעורים הללו, אין השברים מקבלים טומאה אלא אם ייחדם לשימוש, אבל ללא יחוד – טהורים.

עפ"י תוס'. ואפשר שלשיטת הרמב"ן והר"ן אין חילוק אם ייחדם אם לאו. ע' בחידושיהם.

ב. מגרסת רש"י משמע שגם כלי חרס דקים כשהם שלמים, נאמרו בהם אותם שיעורים. וכתב הר"ן בחדושיו שאין שיעור לכ"ה, הלכך אין לגרוס 'הן' אלא המדובר רק על שבריהם.

ג. כל שיעורים הנ"ל הם מדברי ר' ישמעאל, אבל ר' עקיבא (במשנת כלים ב,ב) שיער באופן אחר. ובחזו"א (כלים ד) צידד לפרש שלרע"ק אין מדה קבועה אלא הדבר נמסר לחכמים לשער, ורע"ק שיער שם לפי זמנו ומקומו, לפי ערך הכלים ולפי חשיבות השברים. ולפי"ז אין לנו עתה שיעור בדבר אלא יש לחכמי דור דור לשער. ואפשר שכן גם פסק הרמב"ם. 'וצריך עיון').

דף נה

צד. מה דין הבהמה במקרים הבאים?

א. ניטל הטחול, ניקב או נחתך.

ב. לקתה הכליה; כליה שנתקטנה.

ג. ריאה שצמקה / יבשה. ('חרותה').

ד. נקלף עורה ('גלודה').

א. ניטל הטחול – כשרה.

ניקב – רב עוירא אמר רבא: טרפה. ואמרו בשם מורי הטרפות שבא"י, שאין הלכה כרב עוירא. ואולם דוקא כשניקב במקום הדק, למטה, אבל בעוביו למעלה – טרפה. ואם אין הנקב מפולש אלא נשאר כעובי דינר מן הדופן – כשרה.

נחתך מהטחול – לפי אפשרות אחת שהעלו, רב עוירא מודה שאינה טרפה. (וכן נקט בעל העיטור להלכה. ואולם מדברי הרמב"ם נראה שאין חילוק להלכה בין ניקב לנחתך. ער"ן ותורא"ש. וכ"כ הרשב"א כאן ולהלן סח. שיש להחמיר בדאורייתא לפי שלא הוכרע הדבר).

א. הרמב"ם והשו"ע (יו"ד מג,ו) פסקו שאין טרפות בטחול של עוף, ואפילו ניקב כשר. ויש הרבה מחמירים. עש"ך וט"ז שם.

ב. הנודע-ביהודה (קמא יו"ד יז) כתב להקל בנקב בטחול שמתחילת ברייתה, ונמצא הדבר בעגלים בכמה אזורים. ע"ש).

ב. אמר רכיש בר פפא בשם רב: לקתה בכוליה אחת, כגון ע"י מוגלה (רש"י) או מסמוס. (ערי"ף רמב"ן ר"ן ורא"ש) – טרפה. וכן פסקו המורים-בטרפות שבא"י. ואמרו עוד: דוקא בשהגיעה הלקות למקום החריץ, באמצע הכוליה ששם הגידים מעורים.

מים זכים בכליות – כשרה. ודוקא כשהם צלולים ואינם עכורים ואינם סרוחים.

כליה שהתקטנה (מחמת חולי), בבהמה דקה – עד כפול, ובגסה – עד כענבה בינונית.

א. כשהגיע לשיעורים אלו – טרפה. רמב"ם ורמב"ן. ובה"ג כתב שבשיעורים אלו עדיין כשרה.

ב. יש פוסקים (עפ"י הר"ף), שבמוגלה ומים עכורים, אף אם לא הגיע לחריץ – טרפה. ע' בפוסקים יו"ד מד,ב.

ג. בעוף – כתב הרמב"ם, אין לו שיעור למטה. וכן אנו נוקטים להלכה שאין טרפות בכליות של עוף, בין לענין התקטנות בין לענין לקות ושינוי מראה וכו'. עפ"י יו"ד סו"ס"י מד. וע"ע שבט הלוי ח"ב יז.

ד. נקב אינו פוסל בכליה כלל, ואפילו הגיע למקום החריץ. ר"ן ורא"ש. וע' גם במשנה להלן סח. וברש"י, ומשמע בין נקב בין חתך).

ג. חרותה, כלומר ריאה שצמקה ויבשה עד שנהייתה כחריות של דקל – בידי אדם (מחמת בהלה) – טרפה. בידי שמים – כשרה. ר' שמעון בר"א אומר: אף בידי כל הבריות טרפה. ומסרו אופן בדיקה אם בידי שמים או בידי אדם – ע"י השריית הריאות במים חמים / צוננים, מעת לעת. (ודנו הפוסקים אם מועיל או צריך בדיקה באופן הידוע לנו כיצד נחרתה).

א. יש שכתבו שר"ש ב"א מוסיף ואינו חולק. ע' חרושי הר"י מנרבונא; תבו"ש לו; רעק"א.

ב. צמקה מחמת חולי – נראה שדינה כצמקה מחמת פחד בידי שמים. ר"מ קויס).

ד. הגלודה (= שנקלף עורה) – ר' מאיר מכשיר וחכמים פוסלים. וכן העידו אלעזר ספרא ויוחנן בן גודגדא, וכן העידו בשם ר' טרפון, שפסולה. ואמרו שגם ר' מאיר חזר בו. ואם נשתיר בו כסלע – כשרה. ופרש שמואל, סלע שאמרו – כסלע על פני כל השדרה כולה. רבב"ח אמר: בראשי הפרקים שבגופה. ר' אלעזר בן אנטיגנוס משום ר"א בר' ינאי: במקום טיבורו. ניטל העור מכולה מלבד במקומות אלו (ואולי אף ברובם. ע' חזו"א ד,טו) – 'תיקן'. (וספיקא דאורייתא לחומרא. העיטור. והרמב"ם פסק לקולא. ערא"ש וב"י). רב אמר: כל העור כולו מציל בגלודה, חוץ מעור בית הפרסות. ר' יוחנן אמר: אפילו עור בית הפרסות. (מלבד לדעת ר"ש בן יהודה).

(בה"ג פסק כרב, וכתב שריו"ח הודה לו לבסוף). והרי"ף כתב שכיון שלא הוכרעה ההלכה בדבר, הרי זה ספק ויש להחמיר כשמואל, להצריך רוחב סלע על פני כל השדרה. ויש שפסקו להחמיר כדברי כולם, שיישאר עור בכל אותם מקומות. כ"כ הרמב"ם וכן נקט הר"ן לעיקר. והרא"ש פסק להלכה כר' יוחנן).

דף נו

צה. אלו טרפות בעוף ואלו כשרות?

תנח